

Ansgars- bladet

26. årgang – Nr. 4 – September 2008

Udgivet af Morsø Frimenighed – www.morsoefrimenighed.dk

Grundtvig 225 år

Grundtvig i Vartov 16de Trinitatis-Søndag 1841: Ved Nains Port

Hellige Gud-Fader! - Dit Ord er Sandhed! Dit Ord er Liv og Aand! - Troens Ord, som maa høres! ja, Himselfe Fader! ligesom alle de i Gravene engang skal høre din Søns Røst og opstaae, lad saaledes os, og alle som er af Sandhed, allerede her høre Hans Røst, saa vor Sjæl maa leve og vort Hjerte fryde sig ved Hans Salighed! Besøg os saaledes ved Ordet med din Helligaand i vor Herres Jesu Christi Navn: Fadervor! Du, som er i Himlene!

Græd ikke! sagde Herren ved Nains Port til den dybt bedrøvede Moder, til Enken, som fulgte sin eenbaarne Søn til Jorden, saae sit Haab, sin Alderdoms Trøst og Støtte baaret til Graven, og de som hørde det, maatte vel synes, at et urmeligere Ord var aldrig talt paa Jorden, thi hvortil fik Mennesket Taarer om ei til at græde ved Graven, naar den opsluger de Elskede, fremfor Alt naar de visne som Blomsten i deres Ungdoms Aar, og et Steenhjerte maatte jo den Moder havt, der end ikke henflød i Taarer, da hendes eenbaarne Søn borttrykket i sin blomstrende Ungdom nys blev Dødens Rov, saa dersom En af os sagde til en Moder ved hendes Enbaarnes Grav: græd ikke! da var vi enten selv hjerteløse Skabninger eller hørde dog til de besværligste Trøstere under Solen! Naar derfor Jesus blot havde saameget Hjerte som En af os, og saamegen Forstand paa hvad der kan trøste et Menneske, som er inderlig og dybt bedrøvet, saa han vidste, det er alt store Ting, naar Smerten ei er stum, er den eneste Lindring naar Taarerne vil flyde, visselig da kunde Han aldrig sagt til Enken af Nain: græd ikke, med mindre Han var baade mægtig og villig til at fravriste Døden sin Seier og Graven sit Bytte, saa naar Han, der ynkedes Hjertelig og vidste Alt hvad der var i Mennesket, ved denne Grav sagde: græd ikke, da maatte der følge en Gierning paa som viiste, at hos Hans Fader var Livets Kilde,

og at ligesom Faderen opvækker Døde og gjør Levende, saa gjør og Sønnen levende hvem Han vil. Derfor høre vi ogsaa, at med det samme Han sagde: græd ikke! og sagde det vist ikke, uden at der stod en Taare i hans eget Øie, traadte Han til Ligbaaren, standsede den, og kaldte den hedenfarne Sjæl tilbage med det Almagts-Ord: du unge Karl! jeg siger dig, staae op!! Ja, den Døde reiste sig og begyndte at tale, og Moderen bød sin Enbaarne velkommen tilbage fra de Dødes Rige! Nu, det er soleklart, at hvem der saaledes kunde og vilde aftørre Enkens Taarer, Han sagde med rette: til hende græd ikke! og naar man undtager Lazari Grav, blev det aldrig nogensteds klarere end ved Nains Port, at Herren havde guddommelig Ret til at sige: de Ord som jeg taler til eder de er Liv og Aand, thi ikke blot Liv, men levendegjørende Aand, ægte Guddoms-Aande maatte der jo nødvendig findes i det Ord: du Ungersvend, stat op! siden Følgen var at den Døde reiste sig op og begyndte at tale og sank lyslevende i sin Moders Arme!

Alt Dette m. V. er klart nok og kun Umenesker kan nægte, det er en ligesaa yndig som opløftende Tanke med saadan en guddommelig Taler, der gaaer omkring og gjør Godt, og gaaer end ikke de mindste Byer forbi, har ligesaa mageløs en Menneske-Kiærlighed som Guddoms-Vælde, og slukker ret med Glæde Hjertetsorgen hvor den jordisk talt, er aldeles utrøstelig som Enken af Nain ved hendes eenbaarne Søns Grav; og denne guddommelige Menneskeven, Helten over alle Helte, hvis Kiærlighed i Aand og Sandhed var stærkere end Døden; saa den udrev Livet af Gravens Vold, Han vandrede ikke omkring i Engle-Skikkelse, endsige da i sin rette med et Ansigt som Solen, naar den skinner i sin Kraft, men som En af os, med Kiød og Blod, spiste og

drak, blev træt og sov, græd og smilede, sørgede og glædede sig, som en anden Menneske-Søn, og var klædt som En af de Ringeste, havde ingen visse Værelser, men laande Huus hvor han kom, spiste hvad der sattes for ham og eiede ikke det hvortil han kunde hælde sit Hoved, og endelig at naar han talde enten det timelige eller det evige Livs Ord, da var det ikke med Bram, ikke med konstig Veltalenhed eller i et fremmed hemmeligt Sprog, men med de allersimpleste og tydeligste Ord, saa det mindste Barn kunde forstaae Ham, som naar Han sagde til den Spedalske: vær reen, til den Værkbrudne: din Synd er forladt, staae op og gaae! til den Cananæiske Kvinde: dig skee, som du vil, til den Døde paa Ligbaaren: du unge Karl, jeg siger dig staae op, og til den Døde i Graven, som stank allerede: Lazarus! kom herud! Ja m. V. det føler hvert menneskeligt Hjerter, at netop denne Folkelighed, denne udvortes Armod og Ringhed, hvormed den guddommelige Frelser vandrede paa Jorden, og udbredte Liv og Sandhed, Fred og Glæde, var til Velsignelse hvor han kom, netop det giver Ham den alleryndigste Skikkelse, thi tænke vi os en mægtig Konge paa Jorden, som opdagede, at han havde Slægtninger i et langtfra liggende Land som levede i Armod og Usselhed, tildels endog laae i Baand og Fængsel i Bolt og Jern, og fik inderlig Lyst til at besøge og hjælpe dem, da vilde vi jo baade beundre og elske ham mest, naar han ikke besøgte dem i Spidsen af en Krigshær, eller omgivet af et glimrende Hof, men klædt som En af dem, gik fra Huus til Huus, afhjalp deres Nød, som han fandt den, løskiøbde Fangerne, og naar det saa maatte være, sad selv enstund i Fængsel for dem, og tog saa tilsidst alle dem, han saae, var taknemmelige og skiønnede paa Velgjerninger, hjem med sig, som ægte Paarørende til at dele al Hans kongelige Magt og Herlighed. Og dette var jo i allerhøieste Grad Tilfældet med Ham i Guds Skikkelse, der fornødrede sig selv og blev menneskelig, ja, paatog sig en Tjener-Skikkelse og gav sit Blod til en Gienløsnings-Betaling for de Mange, og at nu det Guddoms-Ord, Han talde paa Jorden var ligesaa ringe og fattigt af Skikkelse, var Ord, som laae paa alles Læber, som han tog af Folkemunde og indblæste Guds sin Faders Aand, saa de udmærkede sig kun ved Livet og Kraften, der var i dem, naar de kom fra Hans Læber, ved den ligesaa velsignede som forunderlige Virkning de havde, naar Nogen tog dem med Tro som et Guds Ord, det kan vi indsee, fulgde af sig selv, da det Ene maatte passe til det Andet, Hans Ord maatte ligne Ham, naar de skulde være sande og falde naturligt, saa det var aabenbar kun de Opblæste, Indbildske og pralende Daarer, som forargedes

derover; thi det falder Mennesket naturligt, netop at ynde og elske den jævne, ligefremme Tale og de rene Ord, naar der kun er Liv og Aand, er Sandhed, Kraft og Kiærlighed i dem!

Saadanne Betragtninger over det mageløse Levnetsløb af *Jesus* fra Nazaret, den store Prophet, der opreistes i Jødeland, det store Guds Besøg paa Jorden, der støder Ingen, uden Dyrene i menneskelig Skikkelse, der slet ikke kan taale at høre Noget om Menneskets virkelige Slægtskab med Gud, og vil slet ikke troe, at Gud kan komme til Jorden, altsaa endnu mindre at Mennesker kan komme til Himlen, thi det maa jo, som *Jesus* ogsaa giver at forstaae, immer være lettere at fare ned fra Himmelen end at fare op til Himmelen, lettere at dale end at stige. Trods det store Vantroens Skrig, som nys syndes at skulde faae Overhaand i Christenheden, lytte derfor Mange gerne til den gamle Tale om Gud aabenbaret i Kiød med Guddoms-Glandsen ligesom indsvøbt i en Sky, men dog med en Herlighed som den Eenbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed, som udskinnede i Almagts-Ord og Gierninger derefter, og paa en Tid som vores, da Alting er nær ved at blive Skuespil og Øiesforblindelse, da de Fattige vil synes rige, Uslinger stærke og Tosser høivise, da man konstler paa Alt og da især paa Talen, saa man kappes om at finde paa ny og høitrvende Ord til at sige selv de bekiendteste, ubetydeligste Ting, end sige da hvad der skal giælde for Viisdom, i en saadan tom, forskruet Tid gjør det ethvert naturligt Menneske dobbelt godt at tænke paa Ham, der var høiere end Himlene, men fødtes i en Stald og lagdes i en Krybbe, Ham der kunde gjøre de Blinde seende og de Døve hørende, rense de Spedalske og opvække Døde, men havde ikke det hvortil Han kunde hælde sit Hoved og gik omkring i Tjener-Skikkelse, Ham endelig, der ikke blot i sit Ord kunde aabenbare alle Hemmeligheder men med sit Ord beherske baade Stormen og Havet, baade Døden og Djævelen, ja, med et Ord slukke selv de kiærligste Kvinders Hjertesorg og aftørre deres Taarer, men talde saa naturlig, saa folkelig som et Barn, ja sandelig m. V. selv om hele denne Fortælling var et Æventyr maatte den i vores unaturlige Dage, da hardtad Alt er Skin og Skygge, være underlig vederkvægende for Menneskehjertet hvor det endnu slaar i Løn, og hvad ikke da nu, da ingen Tale har saa stærke og uigiendrivelige Vidnesbyrd som den om Guds og Menneskens Søn, vor Herre *Jesus Christus*. -

Men naar vi nu udraabe, hvad der er det allerglædeligste, ja hvad der i Grunden ene fortjener at kaldes et Evangelium et glad Budskab til Menneskens Børn, det at denne menneskelige Guds

Søn, denne Herre i Tjener-Skikkelse, denne guddommelige Taler med de folkelige og barnlige Ord, Han er endnu paa Jorden, skøndt Verden seer Ham ikke, Lyset skinner i Mørket, skøndt Mørket fatter det ikke, Han vandrer i Aanden fra By til By, fra Land til Land, ligesom Hans Ord fra Mund til Mund og fra Hjerter til Hjerter og gjør i det skjulte endnu større Ting end disse hvorom vi læse i de fire Evangelier, gjør det overalt hvor han møder Troen, saa, naar vi udraabe det, da maae vi vel spørge med Profeten: hvo har troet det vi have hørt og for hvem er Guds Arm aabenbaret! - dog for Flere daglig. Amen i vor Herres Jesu Navn - Amen!

I denne Grundtvig-prædiken er den oprindelige stavemåde, tegnsætningen og afsnitsinddeling bevaret. På Grundtvigs tid var det almindeligt at skrive i meget lange sætningskæder med mange bisætninger og sætningsindsud, selv om Grundtvig på det punkt var ret moderne og ikke kan beskyldes for at bruge et tungt kancelisprog. Men mere uvant at læse end moderne dansk er det dog. Prædikenen er en mundtlig form, og selv om den er skrevet ned, kan den bedst bedømmes i kirkerummet, hvor den har sin plads. Alligevel får vi her et indtryk af Grundtvigs mundtlige appellerende og ivrige måde at henvende sig til sin menighed på.

I den forbindelse skal en enkelt forkortelse forklares: "m. V". betyder "mine Venner" – sådan henvendte Grundtvig sig altid til sin menighed for at understrege, at de var fælles om at høre det evangelium, han så livfuldt forkyndte.

*C.A. Jensen (1792 – 1870): N.F.S. Grundtvig, 1843.
Olie på lærred. Den Hirschsprungske Samling, København.*

Grundtvig i årstal og stikord

I anledning af at det 8. september er 225-året for Grundtvigs fødsel bringes her i stikordsform en oversigt over hans liv og værk og den tid, han levede i.

Blå: Verdenhistorisk begivenhed

Rød: Danmarkshistorisk begivenhed

Sort: Begivenhed i Grundtvigs liv

Fed skrift: Særlig vigtigt årstal

Kilder:

Arthur M. Allchin, *Grundtvig - An Introduction to his Life and Work*

Ejnar Greve, *Ad Grundtvigs Veje*

Erik Kjersgaard, *Kjersgaards Danmarkshistorie*

Hal Koch, *Grundtvig*

Sune Auken har skrevet afsnittet om

'Nyaars Morgen'

- fra "Grundtvig på nettet"

1783	N. F. S. Grundtvig fødes 8. September i Udby på Sjælland, hvor hans far, Johan Grundtvig, var præst.
1788	Stavnsbåndets ophævelse
1789	Den franske revolution
1798	Evangelisk-kristelig Psalmebog til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt, en af Grundtvigs senere 'yndlingsaversioner', bliver den nye officielle kirkesangbog.
1800	Student fra Aarhus Katedralskole. Grundtvig var glad for latinskolen mens han gik der, men indså senere, at "den forvandlede mig til en kold, lavstammet og selvklog person."
1801	Slaget på Reden
1803	Teologisk kandidat fra Københavns Universitet. Derpå rejste han hjem til Udby.
1805-1808	Ansæt som huslærer på godset <i>Egelykke</i> på Langeland. Her blev Grundtvig ulykkeligt forelsket i husets smukke frue, Constance Leth. (På Grundtvigs tid var det nærmest en 'trend' blandt velstillede unge mænd, at man blev ulykkeligt forelsket, ligesom hovedpersonen i Goethes <i>Die Leiden des jungen Werther</i> , der var en af tidens store rollemodeller.)
1807	Københavns bombardement. Englænderne overtager flåden og kontrollerer havene omkring Danmark. Forbindelse til Norge vanskeliggøres.
1808-1811	Historielærer ved Scousboeske Institut. Grundtvig møder Molbech og Sibbern.
1810	Dimisprædiken: <i>Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?</i> I prædikenen, som fik topkarakter, udtrykte Grundtvig utilfredshed med tidens rationalistiske prædikanter, som han ikke mente, forkyndte Guds ord rigtigt.
1810	Stærk åndelig krise. Grundtvig oplevede i 1810 en nedbrydende mental krise, som truede med at gøre ham permanent sindssyg. I december besluttede han sig til at rejse tilbage til Udby, og hans ven Sibbern ledsagede ham hjem. Under rejsen overnattede de på Vindbyholt kro , hvor Grundtvig om natten følte sig omslynget af Djævelen og gav sig til at bede så højtlydt, at han var nær ved at vække kroens øvrige gæster. Efter ankomsten til Udby, faldt han til ro.
1810	Dejlig er den himmel blå, Grundtvigs første salme.
1811-1813	Kapellan i Udby. Grundtvig besluttede sig for at hjælpe sin far i Udby ved at blive hans kapellan. Da faderen døde i 1813, søgte Grundtvig stillingen som præst, men fik den ikke. Derefter bosatte han sig i København.
1813-1821	Digter i Løngangsstræde. Efter afslaget om præstestillingen i Udby, drog Grundtvig til København og besluttede sig for at forsøge at ernære sig som digter i stedet for som præst. I disse år udfoldede han bl.a. sin interesse for nordisk historie og poesi, og han lærte sig at læse oldnordisk og oldengelsk (angelsaxisk.) Samtidig bryder han med det i samtiden herskende romantiske livssyn. Denne tid kalder Grundtvig senere tilbageskuende for "sin Bogormetid", fordi han brugte så meget tid på at begrave sig i bøgerne.
1813	Napoleons nederlag i Rusland. De fleste af Europas fyrster løber over i den antifranske koalition, mens Frederik VI forbliver på Napoleons side.
1814	Norge afstås til Sverige. Frederik VI må give afkald på Norge, som skal indgå i union med Sverige til stor skuffelse for nordmændene, der havde håbet på uafhængighed. Grundtvig blev chokeret over bruddet med Norge, som han betragtede som Danmarks broderation.
1812, 1814, 1817	Udsigt over Verdens-Kroniken. Grundtvig lader sin interesse for historie, poesi og teologi gå op i en højere enhed i dette store værk. Her kommer hans evne til at se og skabe sammenhæng mellem disse tre discipliner til udtryk.
1816-1819	Danne-Virke. Enmands-tidsskriftet, som bl.a. rummer overvejelser over forholdet mellem fornuft og åbenbaring og fantasiens rolle i poesi og kunst, foruden kortere og længere digte, og essays om kirke, stat og skole.
1818	Gift med Elisabeth (Lise) Blicher 12. August efter en syv år lang forlovelse.

1818-1822	Saxo og Snorre oversættes og udgives.
1820	<i>Beowulf</i> oversættes og udgives.
1821-22	Præst i Præstø fra februar 1821 til november 1822. Grundtvig og Præstø gik godt i spænd. Her fødtes hans første søn, Johan, og Grundtvigs mor ligger begravet på Præstø kirkegård.
1822-1826	Præst ved Vor Frelses kirke i København. Disse var hårde år for Grundtvig, som ikke brød sig specielt meget om København på det tidspunkt. Men det var også en frugtbar tid, hvor han fandt frem til sit eget kirkelige standpunkt, hvor han lægger stor vægt på trosbekendelsen, sakramenterne (dåb og nadver) og den oldkirkelige tradition. <i>Nyaars-Morgen</i> og <i>De Levendes Land</i> affattes begge i denne periode.
1824	Nyaars Morgen. <i>Nyaars-Morgen</i> er Grundtvigs største enkeltstående poetiske værk. Det er et stort, selvbiografisk profetisk digt, som i 10 sange beskriver Grundtvigs udvikling og hans store håb for Nordens fremtid. Digtets billedverden er, som titlen antyder, hentet fra årets og fra døgnets gang, med kampen imellem lyset og mørket, kulden og varmen og livet og døden, som digtets centrale metaforer. Billedsproget tæt, til tider næsten uforståeligt, men alligevel - og måske endda: derfor - er digtet konstant fascinerende.
1825	Den "mageløse opdagelse." Grundtvig "opdager" trosbekendelsens værdi som "Ordet af Herrens egen Mund." Grundtvig mente, at trosbekendelsen havde eksisteret lige siden den allerførste urmenigheds dage. Trosbekendelsen rummer Guds tale til os i mindst lige så høj grad som Bibelen. Derfor lægger Grundtvig bl.a. stor vægt på dogmer som kødets opstandelse og nedfarten til Dødsriget, som ellers var ret oversete i hans samtid.
1826	Kirkens Gienmæle. I 1825 havde prof. H. N. Clausen udgivet et rationalistisk inspireret - og meget langt - værk, hvor han bl.a. skrev, at Bibelen var for vag til at kunne forstås af lægfolk. Det var teologiens - d.v.s. teologernes - opgave at anvende filologi og filosofi til at supplere og komplementere Bibelen. Grundtvig blev så harm over dette værk, at han skrev den stærkt injurierende pamflet "Kirkens Gienmæle" imod Clausen. Her kaldte han Clausen for en vranglærer og en kætter og satte spørgsmålstegn ved hans teologiske kompetence.
1826-1837	Sat under censur. H.N. Clausen riposterede med en injuriersag mod Grundtvig, som han vandt. Som følge heraf blev Grundtvig sat under livsvarig politicensur. I 1837 blev censuren dog ophævet, og det blev Grundtvig så glad over, at han skrev 'Moders navn er en himmelsk lyd.'
1826-1839	Uden embede. I protest imod, at han var blevet sat under censur, nedlagde Grundtvig sit embede. Han fik lov til at holde aftensangsprædikener i Christianskirken, dog uden at måtte afholde dåb og nadver.
1829, 1830, 1831, 1843	Englandsrejserne. Grundtvig havde længe haft lyst til at rejse til England for at studere de gamle angelsaxiske håndskrifter, som englænderne selv ikke fandt specielt interessante på den tid. Lejligheden bød sig i 1828, da Kong Frederik VI lovede ham økonomisk støtte til at rejse til England. En 'bivirkning' ved Englandsrejserne var, at Grundtvig fik blik for vigtigheden af <i>frihed</i> .
1832	Nordens Mythologi. Dette store værks fulde titel lyder: <i>Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog - Historisk-Poetisk udviklet og oplyst af N. F. S. Grundtvig.</i> Kombinationen af det historiske og det poetiske er karakteristisk for Grundtvig måde at skrive og læse historie på. Han kan møde de gamle, støvede historiske tekster "som digtning - skjaldens værk" (A. Haarder), og derfor bliver Grundtvigs forskningsresultater også mere spændende at læse end de fleste af hans samtidiges.
1832	Menneske først og kristen så. Ifølge Kaj Thanings berømte og meget diskuterede disputats fra 1963 var grundproblemet for Grundtvig indtil 1832 spørgsmålet om kristenlivets forhold til menneskelivet. I 1832 er han nået til den afklaring, at det kristne evangelium betyder: menneskelivets forløsning (menneske først og kristen så). Fra og med 1832 sætter Grundtvig - iflg. Thaning - større fokus på menneskelivet og på, hvad det vil sige, at være menneske, end på, hvad det vil sige at være kristen. Iflg. Thaning er 1832 således en langt vigtigere skillelinje i Grundtvigs liv end f.eks. 1810 og 1825, som ellers traditionelt anses for at være de to store vendepunkter.
1835	De første stænderforsamlinger i Roskilde og Itzehoe.
1837	Sang-Værk til den danske Kirke. Første bind af Grundtvigs firebinds "sangværk" udkommer. Det indeholder 400 af Grundtvigs i alt 1500 salmer, heriblandt <i>Et Barn er født i Bethlehem; Den signede Dag med Fryd vi seer; Jeg veed et lille Himmerig; Denne er Dagen som Herren har gjort og O, du Guds Lam.</i> Et sangværk betyder egentlig en slags klokkespil, som f.eks. kunne sidde i et kirketårn.
1838	Historiske foredrag. Der var stuvende fuldt på Borchs Kollegium, da Grundtvig holdt sin foredragsrække om Europas historie, som han selv havde oplevet den. Iflg. Ejnar Greve var det her, grunden blev lagt til den grundtvigske tradition med at afsynge en sang eller salme i forbindelse med et foredrag, idet tilhørerne spontant var begyndt at synge "Kommer hid, I piger smaa." Foredragene blev udgivet efter Grundtvigs død med titlen <i>Mands Minde</i> .

1839	Præst i Vartov. 9. juni blev Grundtvig indsat som præst ved Vartov hospital i København. Her fik han en stor og trofast menighed, som bl.a. talte dronning Caroline Amalie. Salmesamlingen <i>Festsalmer</i> af Grundtvig fungerede som Vartovs "egen salmebog." I dag huser Vartov Grundtvig-Biblioteket, som indeholder de fleste af Grundtvigs trykte værker. De fleste af håndskrifterne opbevares derimod på Det kongelige Bibliotek. Der er stadig en grundtvigsk valgmenighed tilknyttet Vartov.
1844	Verdens første folkehøjskole, Rødding højskole i Sønderjylland, indvies.
1844	Ny Krise. Grundtvig led af stærke umørsvingninger, som på visse tidspunkter resulterede i mentale kriser (jf. 1810 og 1867). I 1844 fik han en dyb depression, og blev nødt til at tage en lang hvileperiode, før han fik det godt igen.
1848	Revolutionsstemning i Europa. Revolutioner og oprør i Italien, Frankrig og Tyskland.
1848	"Marts-revolutionen." D. 21. marts marcherede et stort optog af københavnske borgere til Christiansborg for at rejse krav om en fri forfatning. Der var revolutionsstemning i luften; men det endte - takket være Frederik VII's samarbejdsvillighed - fredeligt. Kongen sagde ja til borgernes krav om et nyt, liberalt ministerium og udarbejdelse af en forfatning. Grundtvig overværede dette optog fra sin lejlighed på Vimmelskaftet, og syntes at det var modbydelige pøbeloptøjer. Snart ændrede han dog mening og blev en af folkestyrets mest glødende fortalere.
1849	Grundloven. 5. juni underskrives Europas dengang mest demokratiske grundlov af Kong Frederik VII. Dermed afsluttedes enevældens epoke, der havde varet siden 1660. Grundtvig var med i den grundlovgivende forsamling.
1849-1858	I Folketinget. Grundtvig var ikke medlem af noget parti; men han formåede alligevel at sætte sit præg på dagsordenen i Folketinget. Særligt talte han varmt for frihed i alle livets aspekter. Han var yderst liberalt orienteret, gik ind for religionsfrihed og indførelse af borgerlig vielse, og var blandt de få mænd, der var relativt positivt indstillet overfor den spirende kvinders bevægelse.
1850	Kvindesagsdebat. Den kun 20-årige Matilde Fibiger udgiver skriftet <i>Clara Raphael. Tolv Breve</i> , og lægger dermed op til diskussion om kvinders rettigheder. Grundtvig sympatiserede i nogen grad med Matilde Fibiger, og hun kom nu og da i hans hjem.
1851	Ryslinge Højskole på Fyn oprettes.
1851	Gift med Marie Toft. Kun 9 måneder efter Lises død i januar giftede Grundtvig sig d. 25. oktober med sit livs store kærlighed, Marie Toft. Han har skrevet en del kærlighedssange til Marie, heriblandt den kendte <i>Hvad er det, min Marie</i> . Desværre døde Marie af sygdom allerede tre år efter deres bryllup.
1856	Marielyst højskole, den nuværende <i>Grundtvigs Højskole</i> i Hillerød oprettes.
1858	Gift med Asta Reedz. 14. april blev den 75-årige Grundtvig viet tredje gang, hvilket vakte almindeligt anstød. Ægteskabet blev dog lykkeligt.
1860	Christenhedens Syvstjerne. Dette lange digt rummer Grundtvigs udlægning af de syv kirker i Johs. Åbenbaring. Der havde været seks store kirker: Den jødiske, den græske, den romerske, den engelske, den tyske og den nordiske. Hvad den syvende skulle blive, måtte fremtiden vise.
1861	Biskop. Som 78-årig blev Grundtvig hædret med en bispetitel.
1863-1872	Vennemøderne. I 1863 fejrede Grundtvig sin firs års fødselsdag. Siden blev hver fødselsdag højtideligholdt med et såkaldt 'vennemøde', hvor alle Grundtvigs venner og beundrere mødtes omkring Grundtvig. Man kan godt sige, at der opstod lidt af en 'kult' omkring Grundtvig i hans sidste leveår. (Allchin)
1864	Slesvig og Holsten afstås. Danmark har aldrig været mindre end det var mellem nederlaget til Preussen og Østrig i 1864 og 'genforeningen' med Sønderjylland i 1920. Denne indskrænkning af landet var en sorg for den nationalt indstillede Grundtvig.
1865	Askov Højskole ved Vejen indvies.
1867	Ny krise. Grundtvig oplevede en stærkt manisk periode, hvor han blev så frisk, at han fik kræfter til at gå uden stok og læse uden briller. Perioden kulminerede Palmesøndag, da han under sin gudstjeneste holdt en sær, forblømt prædiken hvori han i en blanding af inspiration og galskab profeterede Herrens komme. Efter dette troede mange, at Grundtvig var brændt ud, men han kom sig og levede i yderligere fem rolige år.
1872	Grundtvig dør. D. 2. September døde Grundtvig, knapt en uge før sin 89-års fødselsdag. Vennemødet, der skulle have været holdt på Grundtvigs fødselsdag blev i stedet til en minde- og sørgedstjeneste. Det fortælles, at det tusindtallige begravelsesfølge på vej med Grundtvigs kiste blev mødt af en forbipasserende, som spurgte: "Hvem er dog det, der skal begraves?" Man svarede: "Det er Grundtvig", og manden genmælede: "Han må have været en meget afholdt mand."

Møder i præstegården

Tirs. 28/10: Tidl. efterskoleforstander **Thorkil Sohn**, Husby:
"Oplysning om kristendom for unge i skole og hjem".
Thorkil Sohn har været grundtvigsk efterskoleforstander i 30 år og har udgivet en "Katekismus for Unge", 2008.

Tors. 27/11: Ph.D. **Svend Skafte Overgaard**, Frederiksberg:
Mikkel Hindhede (1862 – 1945) - en af de mest markante figurer i dansk madkulturhistorie i det 20. århundrede: læge, ernæringsforsker, vegetar, antimodernist, fanatiker, excentriker, agitator.

Ons. 10/12: Adventsmøde
annonceres senere.

*Moderne begynder kl. 19.30.
Der serveres kaffe og te til medbragt brød.*

Møde for konfirmandforældre

tirsdag d. 4. november kl. 19.30

Konfirmandforberedelsen begyndte d. 26. august med 19 konfirmander.

I den anledning indbydes forældrene til møde i konfirmandstuen, hvor jeg vil indlede med spørgsmålet: "Hvor kommer troen fra?".

Der serveres kaffe og te til medbragt brød.

Morsø kirkehøjskole

Morsø Kirkehøjskole begynder på sin 21. sæson **onsdag d. 24. sept. kl. 10** i Nykøbing Kirkecenter, Kirkegade 2.

Deltagerbetalingen er 125 kr. pr. semester, 25 kr. for enkeltforedrag. Kirkehøjskolen støttes økonomisk af sognene i Morsø Provsti og af Morsø frimenighed.

Efterårssemesteret slutter onsdag d. 26. nov. Efter pause i december begynder forårssemesteret onsdag d. 7. januar kl. 10.

Kirkelige handlinger

Se Ansgarsbladets decemhernummer.

Efterårsmøde 4-5/10 2008 Det Ottekantede Forsamlingshus

Lør. 4/10

Kl. 14: Dr. phil. Birgitte Possing, Kbh.
"Bodil Koch"

Kl. 15.45: Forfatteren Bjarne Nielsen Brovst, Rude Strand
"Da Beatles kom til Brovst"

Søn. 5/10

Kl. 10: Gudstjeneste i Ansgarskirken
v. dr. theol. Søren Giversen

Kl. 14: Professor dr. theol
Søren Giversen, Holte:
"Thomasevangeliet"

Kl. 15.45: Aase Collin og
Dorthe Smedegaard:
"Carl Nielsen i ord og toner"

Til medlemmer af Morsø Frimenighed

Med henvisning til formandens beretning ved årsmødet, gengivet i Ansgarsbladet nr. 3, juni 2008, vil menighedsrådet herved opfordre de medlemmer, som ikke har tegnet kontrakt, til at overveje at benytte dette tilbud.

Fra næste år (2009), skal medlemmerne betale samme procentsats (1,1%) af indkomsten, og det vil derfor være en fordel for det enkelte medlem at have forpligtelseskontrakt, som giver fuldt fradrag for det betalte bidrag.

Dette betyder, at det også økonomisk er attraktivt at være medlem af Frimenigheden, idet bidraget er lavere end flere steder i Folkekirken, når det

indregnes, at bidraget er fradragsberettiget.

Ved tegning af forpligtelseskontrakt bliver medlemsbidrag opkrævet i 2 årlige rater.

Vi håber at medlemmerne kan se, at det ikke er særlig tidssvarende at forretningsudvalget hvert år må skønne bidraget for mange medlemmer, fordi der mangler tilladelse til at hente indkomstoplysninger hos Skat.

Det er derfor menighedsrådets håb, at rigtig mange vil reagere på vores opfordring til at tegne kontrakt og samtidig give tilladelse til at hente

indkomstopkomstoplysninger hos Skat - oplysninger, som er fortrolige og underlagt tavshedspligt.

Derfor vil alle medlemmer uden forpligtelseskontrakt blive kontaktet i efteråret med tilbud om at tegne en sådan gældende fra 2009.

Henvendelse kan ske til kassereren/forretningsføreren:

Elin og Svend Krarup, Annettesvej 4, Solbjerg, 7950 Erslev. Tlf. 97 741416.
Mail: skrarup@post2.tele.dk

Yderligere oplysninger kan også fås ved henvendelse til formanden:

Egon Vestergaard, Lyngvænget 69, Glyngøre, 7870 Roslev. Tlf. 97 731696.
Mail: egonvestergaard@hotmail.com

Menighedsrådet:

<i>Egon Vestergaard</i> , formand, Lyngvænget 69, Glyngøre, 7870 Roslev		
E-mail: egonvestergaard@hotmail.com		Tlf. 97 73 16 96
<i>Poul K. Heide</i> , næstformand, kirkevæрге, Solbjergkær 11, Solbjerg, 7950 Erslev		Tlf. 97 74 12 01
<i>Elly Bovbjerg</i> , Engen 2, Ø. Jølby, 7950 Erslev		Tlf. 97 74 00 38
<i>Gunnar J. Bæk</i> , Engen 11, Ø. Jølby, 7950 Erslev		Tlf. 97 74 16 09
<i>Elin H. Krarup</i> , Annettesvej 4, Solbjerg, 7950 Erslev		Tlf. 97 74 14 16
<i>Hanne Nørgaard</i> , Næssundvej 341, Hvidbjerg, 7960 Karby		Tlf. 97 76 22 22
<i>Henning K. Poulsen</i> , Rebslagervej 1, Solbjerg, 7950 Erslev		Tlf. 97 74 18 87
<i>Kristian H. Ringgaard</i> , Lillerisvej 13, Fredsø, 7900 Nykøbing M.		Tlf. 97 76 10 29
<i>Maybritt Aachmann</i> , Kr. Koldsvej 11, Øster Jølby, 7950 Erslev		Tlf. 97 74 17 52
Præst:	Erik S. Overgaard, Præstbrovej 347, Ø. Jølby, 7950 Erslev	
	E-mail: erik@keovergaard.dk	Tlf. 97 74 10 14
Kasserer/	Elin og Svend Krarup, Annettesvej 4, 7950 Erslev	Tlf. 97 74 14 16
forretningsfører:	E-mail: skrarup@post2.tele.dk	
Organist:	Karen Vestergaard, Lyngvænget 69, Glyngøre, 7870 Roslev	Tlf. 97 73 16 96
Kirkesangere:	Jens Borg, Kæret 5, Ø. Jølby, 7950 Erslev	Tlf. 97 74 10 38
	Hans Jørgen Jakobsen, Skolebakken 64, Sundby, 7950 Erslev	Tlf. 97 74 60 12
Graverl	Brian A. Hedegaard, Præstbrovej 176, 7950 Erslev.	Tlf. 97 74 16 95
kirkejtjener:	Peter Madsen, Præstbrovej 325, Ø. Jølby, 7950 Erslev	Tlf. 97 74 13 36
Ansgarshjemmet:	Ansgarparken, Ø. Jølby, 7950 Erslev	Tlf. 99 70 65 15

Gudstjenestetider

Søndag	14. sept.	kl. 10	<i>Erik Lau Jørgensen</i>
Søndag	21. sept.	kl. 10	<i>Høstgudstjeneste</i>
Søndag	28. sept.	kl. 19.30	
Søndag	5. okt.	kl. 10	<i>Efterårsmøde, Søren Giversen. Kirkebil</i>
Søndag	12. okt.	kl. 10	
Søndag	19. okt.	kl. 10	
Søndag	26. okt.	kl. 19.30	
Søndag	2. nov.	kl. 10	<i>Alle Helgens Dag. Kirkebil</i>
Søndag	9. nov.	kl. 10	
Søndag	16. nov.	kl. 10	
Søndag	23. nov.	kl. 10	
Søndag	30. nov.	kl. 19.30	<i>1. søndag i Advent</i>

Gudstjeneste på Ansgarshjemmet:
2. tirsdag i hver måned kl. 14.

Kirkebil bestilles på tlf. 97 72 47 11.
Kundenr. **7111** skal oplyses.